

Pred 15. leti je umrl

IVAN TRINKO

Pred 15. leti in sicer 30. junija 1954 smo položili k več nemu počitku v Trčmunu, njegovi rojstni vasi, našega velikega pesnika, pisatelja in narodnega buditelja Ivana Trinka-Zamejskega. Njegovo telo se je spremenilo v prst, a iz te prsti je pognalo novo cvetje, ki ga mi Slovenci trgamo in polagamo na srce.

Pesnik, glasbenik, umetnik in filozof Ivan Trinko, ki je vse življenje hodil po ravni poti, po poti, ki mu je narekovala vest, nas je marsičesa naučil in nas še nadaljuje učiti v svojih knjigah. Zrna, ki jih je sejal v drugi polovici 19. in prvi polovici 20. stoletja, niso padla na nerodovita tla. Kljub najhujšemu vladnemu pritisku v vseh treh Italijah, liberalni, fašistični in de mokrski, je ostalo naše ljudstvo zavedno, ohranilo je ljubezen do svoje domače besede, kot je učil naš veliki genij v svojih poezijah. O tem pričča tudi obstoj našega časopisa, po katerem naše zavedno ljudstvo rado sega, ker ve, da se tudi «Matajur» bori proti raznarodovalcem, za našo materino besedo, za slovensko šolo in za naše nacionalne in jezikovne pravice. Dežela, ki se ponaša s takimi sinovi, kakršen je bil Ivan Trinko, ne more propasti in ne bo nikdar propadla.

Danes, ob 15. obletnici njegove smrti, smo si zopet poklicali v spomin njegovo oporoko: «Ljudstvo moje! Kakor do zdaj tudi v bodoče ljubi svojo zemljo in ohrani vero svojih očetov!».

Z UDELEŽBO SLOVENSkih POLITIČNIH PREDSTAVNIKOV

VAŽEN KONGRES V CANAZEI NA TRENTINSKEM

Italijanska federacija Mednarodnega združenja za obrambo ogroženih jezikov in kultur je dala tehten prispevek k reševanju manjšinskih, etničnih in jezikovnih problemov v Italiji - Prihodnji sestanek bo v Švici še letos

V začetku junija je bil v Canazei, v Val di Fassa na Trentinskem kongres italijanske federacije Mednarodnega združenja za obrambo ogroženih jezikov in kultur.

Poleg številnih predstavnikov ladinskega jezika in kulture s Trentinskega in Bolzana so se kongresa v Canazei udeležili tudi poslanca rimskega parlamenta Slovenec Škerk in Nemeč Dietl, senator Sibile iz Piemonta, dalje deželni svetovalci Beta, Posch, Demetz, Plotegher, vrsta univerzitetnih in srednješolskih profesorjev ter nekaj političnih in kulturnih predstavnikov najrazličnejših etničnih in jezikovnih skupin z alpskega področja, Val d'Aoste in Furlanije.

Seveda ni slučaj, da je takšen kongres potekal prav v Canazei, središču ladinske kulture in jezika. Saj je znano, da kljub naši republikanski ustavi o zaščiti nacionalnih manjšin, to vprašanje pri nas še zdaleč ni rešeno v tem duhu. Čeprav so na kongresu govorili predvsem o problemih ladinske kulture in jezika, kar je tudi razumljivo, saj je bil kongres na tem področju, pa pomeni udeležba predstavnikov nemške in slovenske jezikovne skupnosti v Ita-

liji na tem kongresu samo tehten prispevek k reševanju manjšinskih, etničnih problemov v Italiji.

Na kongresu so namreč zahtevali, naj bi bila ladinska jezikovna skupnost združena v eni sami pokrajini, dočim sodi zdaj njeno ozemlje kar pod dve pokrajini, pod pokrajino Bolzano in Deželo Trentino-Alto Adige. Ta, če hočete, politično teritorialno razdelitev pa seveda ovira ladinsko jezikovno skupnost, da bi lahko

enotna in združena uveljavljala vse svoje pravice do jezika in kulture.

V Canazei je med številnimi razpravljalci govoril tudi predstavnik slovenske jezikovne skupnosti prof. Samo Pahor, ki je govoril o svojih raziskavah glede ljudskega štetja v Italiji in tujini. Pri ljudskem štetju v sleherni deželi, oziroma državi, je najvažnejša metodologija štetja in tako se da politično vplivati pa tudi prikazovati to šte-

tje napačno, še posebej, kadar to zadeva jezikovne, oziroma nacionalne manjšine v državi. Izrazil je željo, naj bi ljudsko štetje v Italiji 1971. leta zares in pravično odrazilo pravo stanje, tako etnično kot jezikovno, nacionalnih manjšin, pokazalo naj bi, da v Italiji obstojajo številne nacionalne manjšine, ki, vsaj na papirju in po členu 6. italijanske ustave uživajo vse demokratične pravice, svoboščine in garancije.

Ob koncu kongresa v Canazei so si udeleženci zaželeli srečno pot in čim prejšnje svidenje, najprej v Churu, v Švici ob koncu julija in nato še oktobra v Aosti.

Kolajne za italijanske borce

Počastitev italijanskih partizanov, ki so se borili v vrstah NOV Jugoslavije - Odličja jim je izročil veleposlanik Srdja Prica

Skupina italijanskih partizanov, ki so se borili v Jugoslaviji, je prejela spominske kolajne in diplome s priznanjem in zahvalo za sodelovanje v boju proti nacizmu in fašizmu. V imenu predsednika republike Josipa Broza Tita je spominska odličja izročil jugoslovanski veleposlanik v Rimu Srdja Prica.

Intimne slovesnosti so se poleg nekdanjih italijanskih borcev v Jugoslaviji udeležili podpredsednik italijanske poslanske zbornice ter predsednik združenja

italijanskih partizanov Boldrini, predstavniki drugih organizacij udeležencev italijanskega odpora, znani socialistični poslanec Lombardi in drugi člani parlamenta ter vojaški predstavniki. V imenu Zveze borcev Jugoslavije sta bila navzoča Ivan Šibl in Tine Remžkar.

Srečanje z možmi, ki so bili bojni tovariši jugoslovanskih partizanov, je bilo toplo in prisrčno ter polno živih spominov na čase, ki so petindvajset let za nami. Odlikovanci so bili veseli zasluženega priznanja, ki

jim ga je izkazal njihov nekdanji vrhovni komandant maršal Tito, predvsem pa jim je draga zavest, da so v boju proti skupnemu sovražniku položili tudi temeljni kamen novih odnosov in prijateljstva med Italijo in Jugoslavijo, kot je v imenu prisotnih partizanov povedal nekdanji komandant divizije Italia Giuseppe Maras.

Prva skupina italijanskih partizanov, ki so jim bila izročena spominska odličja, šteje okrog sto imen. Kmalu bodo sledile nadaljnje skupine.

NA POBUDO KLUBA ŠTUDENTOV SEŽANSKE OBČINE

Konference posvečene Slovincem v Italiji

Predstavnik slovenske vlade je poudaril načelo, da se manjšinski problemi ne morejo reševati s pritiski in zaostrovanjem meddržavnih odnosov, ampak v ozračju medsebojnega zaupanja

Pred kratkim je Klub študentov sežanske občine priredil v Ljubljani dva večera posvečena Primorski in Slovincem v Italiji. Govorili so prof. dr. Fran Zwitter, predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Gorazd Vesel, nadalje predstavnik te organizacije Boris Race, predstavnik Slovincem v Italijanski socialistični stranki Dušan Hreščak, zastopnik Slovenske levevice Boris Pahor, predstavnik Italijanske komunistične stranke Bojan Spetič, zastopnik Slovenske skupnosti Drago Štoka ter član slovenske vlade Bojan Lubej.

Lubej je v svojem poročilu podrobneje govoril o naporih matične domovine za zaščito oziroma vsestranski neovirani razvoj Slovincem v Italiji. Dejal je, da je marsikaj že bilo storjenega, še več pa je vprašanj, katerih ni mogoče odlagati v nedogled. V vseh stikih slovenske in jugoslovanske vlade s predstavniki sosednje države, je vprašanje zamejskih rojakov stalno prisotno. Življenjski problemi Slovincem v Benečiji, na Go-

riškem in Tržaškem postajajo tako vse bolj pereči problemi vse italijanske družbe na tem prostoru, vprašanje, mimo katerega ne morejo obstoječe demokratične politične stranke in oblastveni organi.

Ko je obravnaval metode oziroma načine, ki naj privedejo do rešitve perečih vprašanj in zadev Slovincem v Italiji, je poudaril načelo in prepričanje, da se ti problemi ne morejo reševati s pritiski in zaostrovanjem meddržavnih odnosov, temveč v ozračju medsebojnega zaupanja. Leto bo slej ali prej moralo privedi k razumni rešitvi še neresenih vprašanj slovenske manjšine. Manjšina se pri tem ne bi smela zapirati v ožek manjšinski okvir, ne bi smela biti zaprta in izolirana od družbenih tokov v katerih živi, morala pa bi tudi imeti čimbolj tesne stike z matičnim narodom.

Glede odnosa do obstoječih ideoloških in političnih razlik med Slovinci v zamejstvu in njihovimi organizacijami, je menil, da so te razlike realno dejstvo in celo nujnost, ven-

dar je vprašanje razlik in medsebojnih odnosov stvar samih zamejskih Slovincem. Takšna nasprotja pa po drugi strani ne bi smela onemogočati enotne, skupne akcije vseh Slovincem, kadar gre za vprašanja, ki zanimajo vse, ne glede na njihovo strankarsko oziroma ideološko in politično pripadnost. Odnos matičnega naroda in države ima v takih primerih pred seboj širše skupne narodnostne in zgodovinske interese in potrebe.

Ob zaključku svojega izvajanja na večeri posvečenem Primorski oziroma Slovincem v Italiji, je minister v slovenski vladi Bojan Lubej ponovno poudaril, da bo matična dežela tudi v prihodnje nudila vso mogočo podporo upravičenim zahtevam manjšine. V vseh stikih z Italijo bo to vprašanje nujno prisotno, uporabljali bodo vse možnosti, diplomatske in neposredne v odnosih med sosednjima deželama in seveda v Mešanem odboru za vprašanja manjšin, da se bodo odprta vprašanja hitreje reše-

vala. Pri tem prizadevanju bo v močno oporo jugoslovanska politika odprtih meja in sodelovanja s sosedi na osnovah enakopravnosti in medsebojnega sporazumevanja. Bistvena pomena za uspešno rešitev odprtih vprašanj Slovincem v Italiji pa bo seveda vsestranska aktivnost in zavzetost slovenske manjšine in njenih organizacij ter čimvečja enotnost slovenske manjšine v teh prizadevanjih. Pri tem lahko računajo Slovenci v Italiji tudi v prihodnje na vso pomoč od svojega matičnega naroda in države.

SINDIKALNA DELEGACIJA IZ TOLMINA V VIDMU

Preteklo nedeljo se je na povabilo provincialnega vodstva sindikalne organizacije CISL iz Vidma mudila na kongresu teh sindikatov tudi delegacija sindikalnih delavcev iz Tolmina. To je bil prvi stik videmskih sindikatov s tovariši tega sindikata v Tolminu, medtem ko stiki na takšni ravni z Gorico že obstojajo.

Podprimo naš časopis!

V teku je akcija za pridobitev novih naročnikov našega časopisa. Medtem ko se zahvaljujemo našim prijateljem, ki že skrbijo za širjenje «Matajura», vabimo vse naročnike in bralce, da še bolj podprejo naš časopis.

Dobro se zavedamo, da kljub velikim naporom, naš časopis še ni popoln oziroma tak, da bi lahko povsem zadovoljeval bralce, naročnike in prijatelje. Radi bi povečali število strani, objavljali bi nove rubrike in več fotografij, potrebne pa bi bile tudi bolj sveže in aktualne novice iz dolin in vasi Beneške Slovenije in Kanalske doline. Vse to pa seveda stane, veliko stane.

Nekaj pa smo vendarle že dosegli. Izboljšana je tehnika tiskanja, vnesli smo v «Matajur» še eno barvo, važno pa je zlasti, da naš list izhaja točno v napovedanem času. Bralci oziroma naročniki imajo tako sveže in aktualne novice. Bilanca je torej ugodna in pozitivna, toda storili bi radi še več.

Zavedamo se dobro, da bralci razumljivo ne razmišljajo o težavah, ki jih imamo pri izdajanju takega časopisa kot je naš. Nekateri bralci so morda prepričani, da gre le za neznatne težave, tudi za tiste finančne značaja. Toda v primeru našega časopisa ni tako! Za tiste, ki «Matajur» urejajo so to težke naloge. Predvsem je tu odgovornost in tveganje. Vse to pa terjajo tudi velike finančne žrtve.

Zaradi tega vabimo vse naročnike našega časopisa, edinega slovenskega časopisa, ki izhaja v videmski pokrajini ter brani pravice našega življa, da ga vsestransko podprejo. Prosimo vse, ki še niso poravnali naročnine, da to store in naj uporabijo položnico priloženo v časopisu, ali pa ustreznih znesek (Lit. 1.200) pošljejo po pošti morda v običajnem pismu. Pismo je treba nasloviti na: «Matajur», Via San Daniele 88 - 33100 Udine.

IZ NADISKE DOLINE

PRETEKLO NEDELJO V ČEDADU

Svečana proslava petnajste obletnice smrti Ivana Trinka - Zamejskega

Uspešen nastop domačih pevskih zborov "Rečan., in "Idrja., ter recitacije Trinkovih pesmi

Preteklo nedeljo je kulturno društvo "Ivan Trinka" v Čedadu pripravilo na svojem sedežu kulturno akademijo v počastitev spomina pesnika, pisatelja in profesorja monsignorja Ivana Trinka ob 15-letnici njegove smrti. Nastopila sta dva pevski zbora in sicer cerkveni pevski zbor "Rečan" iz Les, ki ga vodi domači kaplan Rino Markič ter zbor "Idrja", ki ga vodi Anton Birtič iz Mečane. Nastopili so tudi recitatorji in posamezni pevci, vmes pa je podal spominski govor predsednik društva Izidor Predan.

Oba pevski zbora sta zbrano zapela več narodnih pesmi, ki so beneškim Slovincem dobro poznane, recitatorji, vsi učenci oziroma dijaki, ki obiskujejo sloven-

ske šole v Gorici, pa so recitali Trinkove pesmi. Ob koncu te dobro uspele akademije pa so udeleženci vsi skupaj zapeli ob spremljavi harmonike še več domačih slovenskih pesmi, ki so odmevale daleč po tesni ulici za čedadsko stolnico, kjer ima društvo svoj sedež.

IZPOD KOLOVRATA

Dreški komun bo dobil kmalu nov sedež

Dreški komun bo v kratkem dobil svoj sedež, saj, kakor znano, je bil prejšnji skoraj do tal požgan letošnjo pomlad. Pred dnevi so prejeli v Krasu vse potrebno za postavitve novega sedeža, zgradba je namreč zlo-

žljiva, in zato bo v teh dneh tudi lahko že pokonci. Hiša ne bo stala na istem prostoru kot prejšnji sedež, ampak malo bolj naprej proti Trinkom, ne daleč od gostilne Namor.

Obnovili bodo tudi vse listine, ki jih je uničil ogenj in tako bo komun prav v kratkem mogel redno uradovati. Država je dala dreškemu komunu tudi poseben prispevek, da bo mogoče vzeti v službo nekaj pomožnega personala, da se bodo komunski posli čimprej uredili.

Nesreča ne počiva

Zelo hudo se je ponesrečil pri delu 32-letni Alberto Filippis iz Topolovega, ki je zaposlen v nekem kamnolomu v Devinu. Ko je Filippis čistil vrtni stroj z bencinom, je prišlo do iskre in hitro tudi do ognja, ki je ubogega delavca močno opekel po vsem gornjem delu telesa, ki je na mah postal goreča bakla. Delavci, ki so bili tam okoli, so ponesrečenemu takoj priskočili na pomoč in zadušili ogenj in poskrbeli ba hiter prevoz v tržiško (Monfalcone) bolnico, kjer so ga sprejeli zaradi hudih opeklin s pridržano prognozo.

V bolnico so morali peljati tudi 90-letno Marijo Trinka, ki živi v "Domu počitka" v Čedadu. Žena je tako nesrečno padla, da si je zlomila nogo in zato se bo morala zdraviti najmanj dva meseca.

Važen sestanek v Vidmu za razvoj turizma

Gradnja panoramične ceste na Matajur - Pričetek del v Ažli

V prostorih pokrajinske uprave v Vidmu so se pred nedavnim sestali poleg odbornikov za javna dela in pokrajinskih tehnikov tudi župani komunov Sovodnje, Špeter, Sv. Lenart, nekateri predstavniki planinskega društva v Čedadu in predstavniki družbe za športne naprave na Matajurju. Na tem sestanku so razpravljali predvsem o prvem delu panoramične ceste, ki bo vodila na Matajur. Ta panoramična cesta, ki se bo pri-

IZ TERSKE DOLINE

Mednarodni folklorni festival v Čenti

V Čenti, temu privlačnemu furlanskemu centru, ki leži tik ob vhodu v Tersko dolino, in jo zastoj ne imenujejo "biser", je že vse razgibano, ker se pripravljajo, da bodo v svojo sredo sprejeli folklorne skupine sedmih držav, ki bodo od 25. pa do 30. julija pele in plesale in osvajala srca ljubiteljev umetnosti in zdrave zabave. Letos bo to že peti mednarodni festival folklorne, ki ga prirejajo v Čenti in je vsem dobro poznan pod imenom "Evropa src." Letos se ga bodo udeležile zna- ne folklorne skupine iz Jugoslavije, Španije, Belgije, Zapadne Nemčije, Češke, Romunije in seveda tudi domača iz Cente "Chino Ermarora".

Pričakujejo, da bo folklorni festival tudi letos, kakor v preteklosti, dobro izpadel, saj je že sedaj zanj izredno dosti zanimanja.

AHTEN

Praznik česenj v Rekluzu

V Rekluzu, prijazni vasi ahtenskega komun, so že drugič organizirali razstavo praznik česenj. Čeravno ni bila letos dobra letina tega prvega sadja, je "sagra" vseeno dobro uspela, ker so za to priliko poskrbeli tudi za zabavne prireditve, med temi tudi kolesarske dirke. Bil je lep dan in zato je prišlo tega dne v Rekluz dosti ljudi ne samo iz okoliških vasi, ampak tudi iz Vidma in Čedada. Ker se je praznik česenj tako dobro obnesel, ga bodo priredili tudi prihodnje leto in tako se bo ustvarila tradicija in vasica bo postala, ko jo bodo

IZ IDRISKE DOLINE

Župan pri deželnem odborniku Masuttu

Pred nedavnim je šel naš župan Bruno Bernardo k deželnemu odborniku za javna dela Masuttu, da mu je obrazložil v kako slabem stanju so nekatere ceste v Idrijski dolini. Posebno nevarna je namreč cesta, ki vodi preko Prapotnega in ona, ki vodi v Podklanc. Te ceste so zelo tesne in povrh tega imajo

izletniki odkrili, privlačna in priljubljena točka. Treba je pač dobre volje in te ljudem iz Rekluz ne manjka.

Gradnja novih poljskih poti

Te dni smo zvedeli, da je dežela dodelila poseben prispevek za gradnjo dveh no-

vih poljskih poti. Eno bodo zgradili v vasi Rekluz in bo vodila v kraj, ki ga domačini imenujejo Komunjs, drugo pa v Malini. Obe poljski poti bosta stali okoli osem milijonov lir. Predvidevajo, da bodo z deli pričeli v kratkem.

REZIJA

V Sv. Juriju bodo končno zgradili kanalizacijo

Ljudje so z velikim veseljem sprejeli novico, da bo dal komun dne 3. julija na licitacijo dela za napeljavo drugega obroka kanalizacije v Sv. Juriju. Prvi obrok del je namreč že v teku in ga je namreč že v teku in ga je prevzelo gradbeno podjetje Giacomo Tambosco iz Tolmeča in zato je upanje, da bo delo dokončano še letošnje leto. Za drugi obrok del se predvideva 27 milijonov in 600 tisoč lir stroškov, ki jih bo delno krila dežela, za ostalo pa bo komun posil posojilo. Celotni stroški napeljave kanalizacije pa bodo znašali 52 milijonov lir.

TAVORJANA

Gradnja novih hiš

V našem komunu se je zadnja leta zgradilo dosti novih hiš in mnogi so popravili tudi stare, tako da izgleda danes Tavorjana res čeden trg. Tudi pred nedavnim je komunska gradbena komisija sprejela enajst načrtov od devetnajst predloženih. Odobrila je načrte

za gradnjo štirih stanovanjskih hiš, dveh kmečkih poslopij in pet za razširitev in obnovo že obstoječih stanovanjskih hiš.

IZPOD MATAJURJA

Čedadski otroci v koloniji v Ceplesiščih

Tudi letos je čedadski podporni ustanova poslala v Ceplesišče precej otrok na počitnice. Prva skupina je prišla 25. tega meseca, druga bo prišla 21. julija, tretja pa 18. avgusta. Otroci, ki so potrebni svežega zraka, se prav dobro počutijo v Ceplesiščih, kar pomeni, da je to res dobro izbran kraj za male paglavce.

Javna dela v sovodenjskem komunu

Pred nedavnim se je sestel naš komunski svet, da je potrdil obračun (conto consuntivo) za leto 1968 in sprejel nekatere spremembe v statutu ustanove za turistični razvoj Nadiške doline in področje Matajurja. Nato so pooblastili župana, da vložijo prošnjo za doseg dovoljenja, da se odpre delovni kantir, ki bo uredil nekatere ceste. Ob zaključku pa so še sklenili, da bodo vzeli posojilo, s katerim bodo obnovili vodovod v Trčmunu in zgradili kanalizacijo v Strnici.

IZ KRNAHTSKE

Končno bodo popravili cesto v Krnice

Končno bodo le popravili cesto, ki vodi v našo vas. Te dni smo namreč zvedeli, da se bo vršila dne 30. tega meseca licitacija za prevzem gradbenih del. Na razpolago je 40 milijonov lir. Upamo, da jo bodo uredili še letos, ker drugače se nam obeta zopet pusta zima.

«Dom počitka» za potrebne domačine

Ljudje iz Krnahtske doline, posebno pa še oni iz komuna Neme, so z velikim veseljem sprejeli novico, da je kardinal Antoniutti podaril onemoglim starim domačinom svojo hišo, ki jo je zgradil takoj po tej zadnji vojni s prispevki katoliških Kanadčanov v svoji rojstni vasi. Hišo, ki je velika vila, so že preuredili v «dom počitka» in je v njej prostora za trideset ljudi. Dom bo imenovan po njegovi pokojni materi Ani Comelli, otvorili pa ga bodo že letošnjo jesen.

Smrtna prometna nesreča

Renzo Šibau iz Sredenj izgubil življenje

Vse je zelo pretresla žalostna vest, da se je smrtno ponesrečil 26-letni Renzo Šibau, ki je zaposlen skupno z dvema bratoma kot rudar v rabeljskih rudnikih. Do nesreče je prišlo v kraju Plecut pri Trbižu na mostu čez hudournik Zlica in sicer na cesti, ki vodi v Rajbelj. Renzo Šibau in njegov prijatelj 23-letni Atilij Bertossi iz Ukev sta se peljala z motorjem in na tistem mestu se je vanj zaletel nek drug motor, katerega je upravljal 18-letni mizar Alberto Varutti iz Trbiža. Sunek je bil zelo močan, ker je bila brzina obeh motoristov velika. Medtem, ko je Šibau podlegel na licu mesta in Varutti dobil izredno hude poškodbe, je ostal Bertossi skoraj nepoškodovan oziroma je dobil rane, ozdravljive v enem tednu.

Rajniki Renzo je bil dober fant in zato so ga vsi radi imeli, tako v Rajblju, kjer je bil že več let na delu, kot v domači vasi, kamor je rad prihajal, kadar je bil prost. Pokopali so ga na domačem pokopališču ob spremstvu številnih njegovih prijateljev in znancev.

SV PETER

Gradnja novega mostu čez Kosco

Deželno prisodništvo za kmetijstvo je te dni potrdilo, da bo v kratkem dalo v gradnjo most čez hudournik Kosca v Ažli, ki bo dolg kakih 50 metrov in bo stal 7 milijonov lir. Tako bodo ljudje iz Ažle in drugi lažje prišli do svojih polj in travnikov, ki jih imajo onkraj hudournika. Sedanja brv ali «guado», kakor se imenuje po italijansko, tudi ni prav nič služila ob prilikah, ko je voda narasla in poplavljalna vso tamkajšnjo okolico, kar se je pogosto-

ma dogajalo, in zato bo novi most zares koristno delo.

Huda prometna nesreča

Zelo hudo se je ponesrečila 8-letna Klara Batistič iz Petjaha, ko se je peljala z biciklom po državni cesti. V njo se je zaletel nek avtomobilist, ki je privozil iz Podbonesca in jo podrli na tla in vlekli več metrov za seboj. V čedadski bolnici so jo zaradi hudih poškodb sprejeli s pridržano prognozo.

SV. LENART

Deželna pomoč za ureditev cest

Deželno prisodništvo za kmetijstvo je dodelilo šenlarskemu komunu 14 milijonov lir za ureditev poljskih poti, ki jih je lansko leto poškodovano neurje in do danes še niso bile popravljene in je zato oviran prevoz poljskih pridelkov. Ljudje upajo, da bodo z deli pričeli v kratkem in da bodo poti čimprej služile svojemu namenu.

PODBONESEC

Nesreča pri delu

Zelo hudo se je ponesrečil pri delu 15-letni študent Ivan Clignon iz Tarčete, ko je pomagal domačim pri košnji. Ker se je neprevidno približal kosilnici, ga je ta urezala v nogo in mu povzročila globoko rano. V bolnici so izjavili, da bo ozdravil v enem mesecu.

Ureditev ceste v Črni vrh

V teh dneh so začeli asfaltirati cesto, ki vodi v Črni vrh. Z deli so začeli v Zapotoku in kar hitro napreduje. Stroške za to delo bo vzdržala država na podlagi zakona 614, ki predvideva pomoč zaostalim hribovskim krajem z upanjem, da se bo tod mogel razviti turizem in dvigniti gospodarstvo teh zakotnih krajev.

Rezija pod jurisdikcijo opatiije v Možnici

Z veseljem objavljamo prikaz življenja, navad in običajev v Reziji v XVI. stoletju. Tam imamo namreč precej bralcev, sicer pa je ta del naše zemlje zanimiv in zmeraj aktualen tudi za širšo javnost oziroma ostalo Slovenijo.

V tistih časih, torej v šestnajstem stoletju, je bilo v Reziji malo obdelovalne zemlje. Sicer pa je tako tudi sedaj. Za vsako parcelo obdelane zemlje, pa naj je bila še tako majhna, je bilo treba plačevati precejšnje davščine opatiji v Možnici. Šlo je v bistvu za trajne obveznosti, pravzaprav najemniški odnos med prebivalci in opatijo, ki ga je bilo treba stalno obnavljati.

Proti koncu petnajstega stoletja so bili kmetje v Reziji osvobodjeni izpod fevdalnih bremen. Zemljo so obdelovali kot svobodni ljudje, vendar so predhodno morali dati del dohodkov kot najemnino, določali so jo trajno ali sproti, opatiji v Možnici. Res pa je, da so se te tedaj sklepane pogodbe o najemu zemlje. Takšne pogodbe o najemu obdelovalnih površin so kmalu razširili po vsej Furlaniji.

Poleg omenjene zemlje v lasti kmetov, pa so obstajale tudi posebne površine, zlasti gozdovi, katerih lastniki so bile občine. Vmes so bili tudi pašniki. Prebivalci Rezije so se v tistih časih ukvarjali predvsem z rejo živine ter izdelovanjem sira, ki so ga potem prodajali tudi v bolj oddaljene kraje. Obramba pravic v teh občinskih gozdovih in pašnikih je spadala med velike obveznosti ljudi. Svoje pravice so krčevito branili. V zgodovinskih dokumentih najdemo o tem zanimive podrobnosti. Znan je spor med Rezijo in Režjuto. Gre za novico, da so kmetje iz Režjute pobili nekaj ovac, ki so bili last kmetov iz Njive, ti slednji pa so za maščevanje na gori Blanicca porušili stajo, v kateri so se zadrževali pastirji iz Režjute.

V občinskih gozdovih so Rezijani lahko sekali drva za lastno uporabo, razen če morda gozdovi niso bili rezervirani za posebne namene, na primer za les, ki so ga potrebovali za gradnjo hiš. V šestnajstem stoletju so bile skoraj vse hiše v Reziji izdelane iz lesa.

Občina Osojani se je nekoč obrnila na opatijo v Možnici, da bi ji odobrila les za gradnje. Opatija je dovolila, da se gozd na področju Učeje, od grebena Kal, z grebenom na Slip do konca reke Učeje, dodeli za potrebe občine, bodisi za gradnje ali pa druge

namene, ali pa kot pomoč. Nihče ni mogel izkoristiti gozdov v Učeji ne da bi to odobrila opatija v Možnici.

Dhodek od kmetijstva so si Rezijani povečali z domačo obrtjo, predvsem s tkanjem domačega blaga, ki je bilo takrat zelo cenjeno in iskano. Ta dejavnost je bila

močno razširjena. Ze takrat je obstajala tudi obrt. Izdelovali so sode, kmečke vozove in bil je tudi en mlin. Zgodovinski vir pravi, da je poleg mlina delovala tudi apnenica.

Iz tedanjih dokumentov je nadalje razvidno, da so se nekateri Rezijani ukvarjali z gozdarstvom in trgovali z le-

som. Med njimi pa so bili tudi gozdarji od drugod. Zaradi tega še sedaj ugotavljamo v Reziji takšne primke, ki so sicer doma v Karniji oziroma Furlaniji. Sicer pa je treba poudariti, da so se Rezijani najraje ukvarjali s pobiranjem gozdne smole, ki so jo potem prodajali.

VIRGIL ŠČEK

Prvič pri Trinku

Od tega je štirideset let.

Tisto leto prej se je naša družina preselila iz postaljančnega kraja Trsta v narodno prebujajočo se Gorico.

Mati me je vzgajala v ljubezni do našega pomazanega naroda. Takole me je učila: Glej, sinček moj, vse imenitne službe imajo Lani ali Nemci ali odpadniki. Naši so samo hlapci in dekline in služabniki. Vse to pa se bo izpremenilo. Tudi naši bodo prišli do boljšega kruha in večjega ugleda. Zato je potrebno, da se naša mladina šola ter vzgaja v narodnem duhu, da ne bo več odpadala.

Kakšna razlika med Trstom in Gorico takrat! V Trstu smo Slovenci kar ginili. Sloveščine se mislo učili ne v ljudski ne na srednji šoli. Vse drugače je bilo v Gorici. V četrtrem razredu, v katerega sem stopil, smo imeli Slovenci skoro polovico. Dve uri na teden nas je profesor Zilih poučeval v materinskem jeziku. V Gorici nas niso zaničevali, naš jezik so spoštovali. Gregorčičeve šole so se širile in število slovenskih napisnih tabel nad trgovinami je raslo. Teden za tednom. Vodil sem statistiko. In kako natančno.

Ko sem kot petočlevec poslal svoj prvi dopis tedniku «Soča», ki ga je urejeval Andrej Gabršček, sem tisti prvi dopis prebral kdo ve kolikokrat. Zdelo mi se je, da sem za eno ped zrasel. Materi pa nisem tega nič pravil. Sram me je bilo.

Takrat mi je prišel v roke «Slovenski branik», mesečnik za narodno obrambo, ki ga je za šolsko Družbo sv. Cirila in Metod urejeval ljubljanski duhovnik Ivan Vrhovnik. Posebno vzpodbudno so vplivali name članki učitelja Orla, ki je poučeval v zapadnih Brdih tik ob italijanski meji in je tako lepo pisal o žalostni usodi beneških Slovencev. Orel je izdal tudi zbirko ljudskih pesmi, ki jih je nabral med beneškimi Slovenci. S sestro, ki je svirala klavir, sva prepevala beneške pesmi: Franc Jožef al' en drug general se hoče vojskovati
o Turčijo premočno.

Stara pesem je pela o materi, ki so ji Turki ugrabili sina. Mati tava po svetu:

Al' ste ga videli moj' ga sinka? [Janka?

Ti hudi Turčini so ga odpeljali...

Učitelj Orel mi je nekoč v gostilni «Pri petelinčku» v Nunski ulici pravil, in kasneje sem o tem tudi bral, kako nimajo beneški Slovenci nobene jezikovne pravice. Šola je laška, v vseh državnih in občinskih uradih in na sodnih se rabi samo italijanski jezik. Edinole v cerkvi je sloveščina dobila zavetje. Slovenska Benečija se mi je zasmilila.

Bral sem o Trinku, ki da je duhovnik in profesor v malem

semenišču v Vidmu. In najbolj imeniten Slovenec v Italiji.

Kako rad bi bil šel k njemu na pomenek. Toda kdo bi si kaj takega upal! Dolgo sem cical: da ali ne! Korajža velja. Stopil sem sramežljivo k materi: Mama, rad bi šel obiskat gospoda Trinka v Videm. Ali mi boste dali solde za železnico?

Mati: «Za tako pot pa ti že rada dam».

Ze naslednji dan — bile so velike počitnice — sem kupil listek in se peljal v Videm. Prvič v življenju. Semeniški vratar, pri katerem sem poprašal, me je spremlil v prvo nadstropje in pokazal vrata: Ecco, quella porta! Srce mi je močno utripalo. Potrkam. «Ave», zaslišim. Odprem in vstopim. «Hvaljen Jezus» sem pozdravil. Bil sem v zadregi, nekam nerodno mi je bilo tudi zato, ker nisem dotlej občeval z duhovniki razen s katehetom doktorjem Hilarijem Zornom, in še s tem samo uradno. Bil sem pač realec, s tem je vse povedano.

Zdaj pa sem videl in gledal našega Trinka. Visok mož, vitke postave, priključive zunanosti, resen, a veder, dobrotnega obličja.

Ko sem se predstavil, kdo in odkod sem, mi je velel sedeti in mi prinesel celo garnituro sortiranih prepečencev.

Predvidno in nekako kradoma sem si ogledoval sobo. Velike omare, polne knjig. Vse v najlepšem redu. To je torej naš Trinko.

Trinko mi je pripovedoval, da so doma govorili slovensko na-

rečje, da pa je hodil samo v laške šole. Ko je prišel v videmsko semišče, je nekoč v knjižnici našel na slovensko tiskano knjigo. Prvo. Ni se mogel načuditi, da imamo tudi mi Slovenci knjige. Dotlej je videl samo italijanske in latinske. Začel je študirati svoj jezik in je postal pesnik in pisatelj.

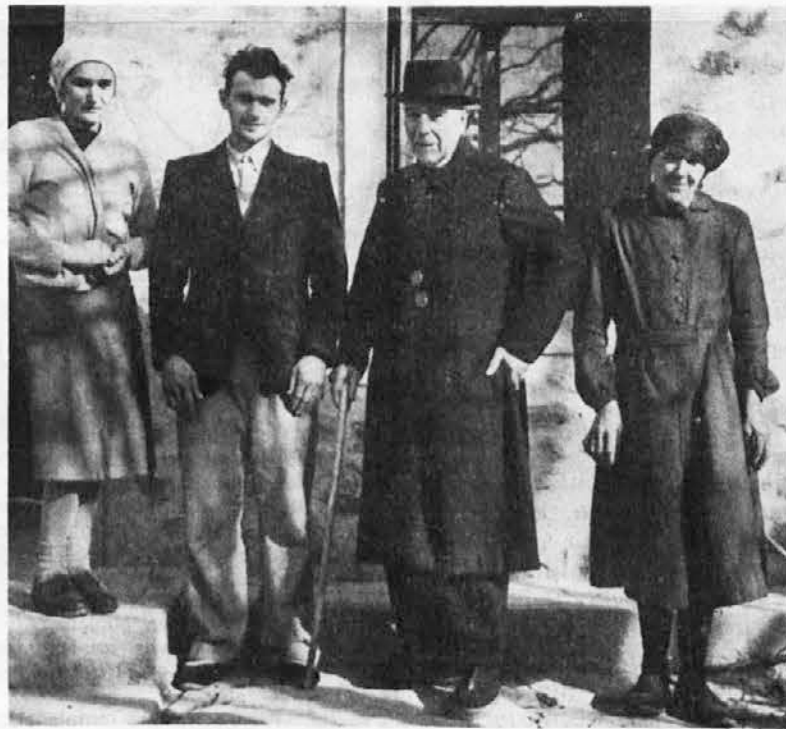
Pred slovesom mi je podaril izvod svojih Poezij in se podpisal. Spoštljivo sem vzel dar v roke in se poslovil. Zbogom! Zbogom! Na hodniku sem knjižico poljubil in ko sem stopal po stopnišču, sem imel občutek, da sem v svetišču. Tako sem spoštoval tega velikega Slovence.

Doma sem knjigo hranil kakor svetinjo. Ohranil sem jo navzlic dvem vojnem in begunstvu in danes je v župnijski knjižnici v Avberu.

Vrnivši se v Gorico sem organiziral skupino dijakov-prijateljev beneških Slovencev. To društvo brez pravil je zbiralo rabljene poštne znamke in knjige v prid beneškim Slovincem. Šhajališče smo imeli v stanovanju tovariša Josipa Rijavca, kasnejšega opernega pevca, čigar blaga mamica nam je dala na razpolago en predal velike omare. V ta predal smo tlačili nabrano blago, in čez nekaj tednov sem poslal Trinku prvi zaboj slovenskih knjig, molitvenikov in povesti ter košaro znamk.

Kako mi je prirasla k srcu Beneška Slovenija! Saj je to ljubka vejica na slovanski lipi. Bog daj, da bi nikoli ne ovenela!

(iz Trinkovega Zbornika)

Ivan Trinka-Zamejski v krogu svojih sorodnikov v Trčmunu, njegovi rojstni vasi, kjer je preživel svoja zadnja leta. Ta slika je bila posneta leta 1952, ko je slavil svojo 90-letnico

Beneška Slovenija pod oglejskimi patriarhi

Zgodovina gradov

Kakor drugi plemiči, tako so bili tudi Villalte v tistem času glasoviti cestni roparji, in zato je ukazal patriarh Ottobono že leta 1310. njihov dedni grad razdejati. Leta 1340. zapove patriarh Bertrand svojemu glavarju v Tolminu (Kukanji), naj z vojsko napade zloglasnega roparja Villalto in naj ga ostro kaznuje za zločine. Ker so Villalte popolnoma obubožali prodajo leta 1325. Urusperg Filipu Galuzziju. Ko je bil ta v stiski, se pritoži čez Kukanjo, toda patriarh mu odpíše, da mu je sam ukazal tako ravnati. Čez dolgo časa je pa vendar doletela roparske viteze zaslužena kazen. Leta 1364. pozove patriarh Čedadce, naj vzamejo Urusperg in ga po-

rusijo do tal. Po dolgem naporu se je to tudi zgodilo in 22. novembra izvrše Čedadci patriarhovo povelje. Tako dobljeno kamenje so porabili za stavbe v svojem mestu, zlasti za utrjevanje mestnega obzidja.

ČUKOLA (Zuccola) je stal ravno nad Čedadom in sicer na griču Fortin, ki se tudi s starim imenom še imenuje in gleda kakor jezne obrvi, ki pošiljajo večkrat hude nevihte nad spodaj ležeči Čedad. Mesto, kjer je stal nekdanji grad, je bilo po odvezi zemljišče prodano. Tudi nad Kampejem je grič tega imena in ravno tako tudi vas na južnem Furlanskem. V Taurianu pri Špilimbergu imenujejo «Čukolo» mali vzvišeni kraj, kjer trgujejo.

Čukolski plemiči so bili nemškega (štajerskega?) pokolenja, kakor pričajo njihova imena: Otto, Bregonea (Precogna), Walter, Bertald, Ulrik, Engelfried, Wilfram itd. V grbu so imeli rdečega orla, h kateremu so privzeli pozneje leva in druge špilimberške znake. Leta 1289. 4. maja, proda patriarh Rajmund Ivanu Čukoli imetje Rutaj zaradi vojne odškodnine. Na Čukoli je bivala Rihilda Špilimberška, o kateri ve ljudstvo še mnogo čudnih godob.

Proti koncu XIII. stoletja so sprejeli Čukoli posestva in ime izumrle rodovine Špilimberg, obdržali pa svoje gosposčine, armanije (nemške posadke na furlanskih posestvih) in točajevo čast na patriarškem dvoru. Imeli so kot zakonite fevde pašnike na Matajurju, na ronskem hribu (Monte Roda), na livškem hribu (Monte di Luch), v Podbonescu, Trčmunu, v Zapotoku in

enega kmeta v Dreki («in villa di Darnacov»), s sodstvom, katere najdemo leta 1329. pod imenom špilimberških fevdov. Še ob času avstro-furlanske vojne so se zavedali Čukoli-Špilimbergi svojega nemškega pokolenja, ker so podpisali Rudolfa IV. proti patriarhu. Špilimbergi so izročili Čukolom, predno sta se obe rodovini spojili, več goriških fevdov, na primer Slavnik, Galinjan, Firman, Sedejan, Flipan, Orsarija, Sbrojavak, Praprotno (Prapotis), Ridičič, S. Saba, S. Peter v Dinjanu, Truš, Rutarji, Jenkovo, Koder (Quaderno) itd. Ivan Čukola je podedeloval Walter-Pertolda II. in sprejel priimek «Spilimbergo», a njegov brat Wolfram je ostal v Čedadu kot prost meščan. Ivanov sin Bernard je bil leta 1313. patriarhov maršal. V drugi polovici XIV. stoletja so se razdelili Špilimbergi v dve hiši, v goorenjo in doljenjo. Včasih so

Založba Mladinska Knjiga

Izšel je ponatis
na Slovenskem zelo priljubljenega dela

FRANCE PREŠEREN

Poezije in pisma

ANTON SLODNJAK

Prešernovo Življenje

S to izdajo nudi Mladinska knjiga slovenskim bralcem reprezentativno izdajo Prešerna v elegantni opremi, na izbranem papirju in skrbnem tisku.

Prva knjiga POEZIJE IN PISMA vsebuje celotno Prešernovo delo, ki ga je uredil dr. Anton Slodnjak.

Najboljše dopolnilo prvi knjigi je monografija **PREŠERNOVO ŽIVLJENJE**.

Monografija je bogato opremljena s skrbno izbranimi slikovnim gradivom.

Okrog sedemdeset fotografij še povečuje dokumentarno vrednost in privlačnost knjige.

Knjigi sta tiskani v enotnem formatu 18x25 cm, vezani v celoplastno, opremljeni z barvnim ščitnim ovitkom in vloženi v varovalni karton.

Knjigi staneta 90.— dinarjev, znesek lahko odplačate v 3 zaporednih mesečnih obrokih po 30.— dinarjev, naročite pa jih v Tržaški knjigarni, Trieste, Via San Francesco 20.

Avtomobilisti, pozor!

NE VOZITE Z GLADKIMI IN IZRABLJENIMI GUMAMI, KER DRSIJO IN S TEM OGROŽAJO VARNOST VOZNE

PROTEKTOR-VULKAN LJUBLJANA Šmartinska 64

VAM BO S PROTEKTIRANJEM AVTOPLAŠČEV OMOGOČILO VARNO VOZNO

uzivali tudi goriške fevde: Castelnuovo, Belgrad, Flambr, Kodrojp itd.

SOFFUMBERG (Soffenberg, Scharffenberg, tudi Biscoffenbergh in Scofi-berg) se je dvigal na griču med potokoma Zelezo in Jelar, vzhodno od vasi Kolorado. To je bil zelo utrjen grad in je spadal k najstarejšim patriarhovim posestvom. Nekateri so mnenja, da je že patriarh Gottfried leta 1192. gostil na Soffumbergu slavnega srednjeveškega pesnika Hartmanna von der Aue in da je ta tam spisal svoj znani ep «Erec». Pravijo tudi, da je patriarh Pilgrim ponudil zatočišče in skrivališče na Soffumbergu najslavnejšemu italijanskemu pesniku Danteju Alighieriju in da je tudi patriarh Wolfer tam sprejel svojega starega znanca Valterja von der Vogelweide. Gotovo pa je, da je imel Rajmund Torljanski (1273-1299) na Soffumbergu svoje stalno leto-

višče. Ob času patriarške sedisvakance so bili Čedadci gospodarji na Soffumbergu.

Patriarški gradniki na Soffumbergu so spadali med najiminennejše furlanske plemiče. Ulrik S. je bil patriarhov točaj in kot tak je smel za svojo potrebo jemati vino iz patriarhove kleti. Grof Henrik II. pa je hotel patriarha in njegovo plemstvo s tem zasmehovati, da je ukazal kot furlanski kapitan leta 1311. za denar vpisati nekega kmečkega sina Lenardiča, torej Slovence, med soffumberške plemiče, čeravno je bilo vse plemstvo zaradi tega nezadovoljno in se je glasno pritoževalo. Na Furlanskem so imeli Soffumbergi poleg istoimenskega gradu z okolico še Kompej, Rošto, Mažerole, Rebzo (Costa pri Tavorjani), Grilone, Volčeje (Orsaria ob desnem bregu Nadžje), Pavijo in Pašarjan.

(Se nadaljuje)

za naše mlade bralce

Dva prijatelja

Medved in mikrob pasje stekline sta bila velika prijatelja. Spoznala sta se na kaj nenavaden način. Ko je medved brskal po smetišču in odpiral prazne škatle od paste, je nenadoma zaslišal cviljenje:

«Hvala ti, prijatelj, da si me rešil strašne ječe!».

Medved se je presenečeno ozrl okoli sebe, toda na vsem smetišču ni bilo žive duše. Nejevoljno je zamahnil s šapo in zabrundal:

«Nikar se mi ne skrivaj! Danes nisem razpoložen za šale.»

«Saj se ne skrivam», mu je odvrnil mikrob. «Na tvojem ušesu sedim.»

Medved se je začudeno prijel za uho, toda mikrob je zajavkal:

«Vsega me boš pomečkal!».

Medved je nejevoljno zmajal z glavo in uprašal: «Od kod pa si prišel na moje uho?».

«Iz škatlice od paste, kamor me je zaprla dekla Marjeta, ko je čistila gospodrarjeve škornje, na katere sem se bil prilepil.»

«Kakšen pa si?» je nadaljeval medved.

«Jaz sem najmočnejše bitje na svetu!» je ponosno izjavil mikrob. «Nihče me ne more uničiti, jaz pa lahko uničim vsakogar. Ali si že videl pse, ki grizejo lastne gošpodarje? To napravimo mi, mikrobi!».

Medvedu je odgovor ugaljal. «Rad imam močne živali, je dejal. «Ali si tudi velik?».

«Silno velik!» mu je odvrnil mikrob. «Vseh skupaj nas je več kot katerekoli živali na svetu.»

«Ali si lep?» je spet vprašal medved.

«Silno lep! Na svetu ni lepše živali od mene! Moja koža je prozorna kot voda in mehka kot jutranja sapa.»

Medvedu je bilo všeč, da ima tako imenitnega prijatelja. Popraskal se je po glavi in dejal:

«Rad te imam, ker si močnejši in lepši in večji od mene. Dosljej še nisem naletel na takšno žival. Toda povej mi, zakaj te ne morem videti?».

Mikrob se je zasmejale: «Kadar sem sam, utonem v prostor.»

«Tega ne razumem,» je dejal medved. «Toda če si močnejši, lepši in večji od mene, si brez dvoma tudi pametnejši. In ponudil mi je svoje prijateljstvo.»

Skupaj sta krenila na pot. Mikrob se je zibal na medvedovi dlaki in cvilil:

«Silni mikrob jaše slabotnega medveda!».

«Vpričo tebe se zares počutim slabotnega», mu je odgovarjal medved in se v zadregi praskal po glavi.

Srečala sta lisico. Ta je začudeno gledala medveda, kako govori sam s seboj in mahala s šapama po zraku, kakor da se z nekom pogovarja.

«Kaj je vendar s teboj, stric medved?» je vprašala in se ustavila. «Ali se ti je kljub tvoji orjaški moči pripetilo kaj hudega?».

«Jaz nisem močan,» ji je odgovoril medved. «Toda imam tako silnega prijate-

lja, da se mu nobena žival ne more upreti.»

«Kje pa je tvoj silni prijatelj?» je vprašala lisica.

«Tukaj sedi in gleda na nas slabiče,» ji je odvrnil medved in pokazal na svoje uho.

Lisica se je začela smejati. Stekla je po goščavi in zakričala:

«Stricu medvedu se je zmeššalo!».

Iz grmovja in trave so pogledali prebivalci gozda. Lisica jim je žarečih oči pripovedovala, kaj je doživela.

«Pojdimo ga gledat!» je vzkliknila miš, ki je bila nadvse zadovoljna, da je njen veliki tekmeček ob pamet. Živali so se napobile za lisico, ki jim je kazala pot. Kmalu so dospeli do medveda.

«Pažite, norci so nevarni!» je svaril jazbec. «Ne približajte se mu preveč!».

Medved jih je začudeno gledal.

«Kaj to vendar pomeni?» je zamrmral. «Bulijo vame, kot da sem padel z neba!».

«To je zaradi mene,» se je oglašil mikrob. «Tako mogočnega gosta še nikoli niso imeli v svoji sredi.»

«On je moj prijatelj,» je vzkliknil medved in pokazal na uho.

Živali so se začele smejati. Mala miš je bila tako zadovoljna, da so ji solze kar tekle iz oči.

«Pomislite!» je kričala in se vzpenjala na prste. «Takšen orjak, pa takšen bedak!».

Medvedu ni šlo v glavo, zakaj se mu živali smejejo. Nejevoljno je zabrundal:

Lisičje sanje

Grška pravljica

Nekdaj je živel pop, katerega mu so se na posestvu zaređile lisice in se naselile po votlinah. Popov hlapec je izdeloval vrvi in jermenje, lisice pa so jih kradle in odnašale v svoj brlog. Popa je to zelo žalostilo. Imel je osla in ta mu je dejal:

«Hej, ukradeno blago ti prinesem nazaj.»

«Le kako boš to storil, ko so pa lisice tako zvite in jih ni moč ujeti?».

«Kar pomiri se pop,» je rekel osel. «Tudi zvito ptičico ujameš z ного. Že vem, kaj napravim.»

Osel se je odpravil z doma. Pred lisičjim brlogom se je klenil na tla in potuhnil, kakor da bi bil mrtev.

Zjutraj so lisice vstale in pripovedovale svoji materi, kaj se jim je ponoči sanjalo. Ena je rekla:

«Sanjalo se mi je, da imamo kup hrušk. Druga je rekla:

«Meni se je sanjalo, da imamo kup belih hlebcev.»

Tretja je rekla: «Meni pa, da imamo venec čebule». Ko so tako razodele materi svoje sanje, so se splazile iz brloga na svetlo in zagledale ležečega osla, ki mu je iz gobca visel jezik. Vrnile so se v brlog in rekle materi:

«Oh, mati, kaj smo našle! To je sreča dar! Naše sanje so se izpolnile!».

Zdaj so vse lisice smuknile iz brloga in tuhtale, kako bi spravile osla v brlog. Nazad-

«Zakaj se nama pa smejejo mikrob?»

«Ne verjamejo ti, da si prijatelj tako mogočnega bitja, kot sem jaz,» je odvrnil mikrob. «Imajo te za širokoustneža in lažnivca.»

«Lažnivca!» je jezno ponovil medved. Jaz jim bom pokazal lažnivca!» Zarjovel je in stekel proti zasledovalcem.

Ti so začeli bežati. Mala miš se je zarila v zemljo, verica in polh sta smuknili na drevo, drugi pa so jo ucvrli po gozdu. Jazbec je so-pihajoč tožil:

«Saj sem vam rekel, da so norci nevarne živali!».

Toda medved ni odnehal. Tekel je za njimi rjovel, da ni slišal mikroma, ki je cvilil:

«Drži me, medved, da me ne odnese veter!».

Jazbec je zaostal. Ko je medved to opazil, je planil proti njemu. Tedaj je jazbec v grozi zbral posledno moč in stekel do bližnjega skalovja, ki se je strmo spuščalo v prepad. Tam se je skrnil za veliko skalo. Tedaj pa je medved pridrvel na vso šapo do njega, se spotaknil ob skalo in se začel valiti v prepad. Pri tem je kričal:

«Drži me, mikrob, da ne padem v prepad!».

Toda mikrob ga ni slišal. Odnese ga je bil veter.

Medved je obležal mrtev na dnu prepada. Čez čas so se zbrale okoli njegovega trupa živali.

«Ubogi medved!» je dejala miš «Tako velik, pa ga je premagala lastna neumnost! Ali nista boljša majhno telo in zdrava pamet?».

Mikrob pa je med tem plaval tik nad njimi po zraku in premišljeval, na katero žival naj sede.

«Stoj,» pravijo lisice, «saj imamo v luknji popovo vrvo. Privezale mu jo bomo in ga zvlekle noter!».

Res stečejo po vrvi in jo zavežejo vrlemu oslu okrog života. Potem se je ena privezala na eno, druga na nasprotno stran, dve pa v sredo. Ko so potegnile, se je osel malce premaknil.

«Ej,» vzklikne lisica, ki je vlekla z druge strani, «še po popov jermenijem pojdem, da mu ga zavežemo okrog vratu.»

Na mah izgine v brlog in se vrne z jermenom, ki ga ovijejo oslu okrog vratu. Nato začno vpiti: «Ena — dve, ena — dve,» napnejo vse sile in osla res potegnijo za seboj.

Stara lisica se vrvi ni dotaknila; previdno je početje mladičev opazovala od daleč.

Že so lisice norele od veselja, da vlečejo osla v brlog. Ta pa je nenadoma planil pokoncu in — s privezanimi lisicami zdirjal k popu.

Stara lisica je zajokala, se toliko po glavi od srčne bolečine in z ginljivimi besedami žalovala za svojimi otročički:

«Otroci moji s prekratkimi krempljčki, zakaj ste verovali v sanje? Hruške in čebula in beli hlebčki niso za vas!».

Ko je osel pridiral domov, je pop lisice odvezal, jih odril in kože predelal v krznenne jopiče.

Narodna :

Kmet in povodni mož

Kmetiču je padla sekira v vodo. Žalosten sede na breg in naglas zajoče.

Povodni mož začuje jok in kmetič se mu zamisli. Splava na površje, pokaže kmetiču zlato sekiro in ga vpraša: «Je to tvoja sekira?».

Kmetič odgovori: «Ne, ni moja!».

Povodni mož se potopi in se vrne s srebrno sekiro.

Kmetič spet odkima: «Ne, to ni moja sekira!».

Tedaj se povodni mož tretjič pogrezne in prinese pravo sekiro.

Kmetič vzklikne: «Ta je prava! To je moja sekira!».

Ker je govoril resnico, mu podari povodni mož vse tri sekire.

Ko pride kmetič domov, po-

kaže sosedom sekire in jim pove, kaj je doživel.

Tedaj se eden izmed njih domisli, da bi tudi sam šel poskusit srečo. Stopi k reki, vrže sekiro v vodo, sede na breg in glasno zajoka. Povodni mož se prikaže. V rokah

drži zlato sekiro in ga vpraša: «Je to tvoja sekira?».

On poskoči in zavpije: «Moja, moja!».

Povodni mož se je razjezil. Ker je kmet govoril neresnico, mu ni dal zlate sekire in tudi njegove mu ni vrnil.

Uganke

Kaj ponoči žene cvet, a čez dan ovene spet?

(Sveča)

(Zača)

Kaj je to? Skoz vodo gre, ne dotika se vode.

(Zganje, kadar ga kuhamo)

V zibelki oče še leži, sin pa med svati se vrti.

(Razbito jajce)

(Trta in vino)

HRIŠČEV GREGEC

PO POVESTI VENCESLAVA WINKLERJA

17. Romar je planil pokonci: «Konj?» To je moj konj! Kdo ga je odvezal?» «Kaj, konja imaš, človek božji?» je strašno zakričal stric Ahac in skočil k sulici. Tujec se je zravnal in divje pogledal po izbi. Vrgel je plašč čez rame, se zavijtel čez mizo in ko je skočil, je udaril ob klop s kratkim mečem, da je zažvenketalo. Odrinil je strica Ahaca in zaklical Hriščevki: «Hvala za večerjo, majka, vse bom poplačal!».

Zunaj so se s treskom zaprla vrata. V izbi so se osuplo spogledali. Prvi se je zavedel stric.

«Prav sedaj sta morala priti! Vsaj trenutek bi še počakala!» je razjarjen krel. «Vsega sem že pretipal, malo je manjkalo, da ga nisem pograbil in zjutraj gnal na grad ter zahteval naj izpustijo očeta!».

19. Novo leto je že davno minilo. Hriščevega očeta še vedno ni bilo z gradu, ko je nekega popoldneva prišel klicat Gregca, da so se ustavili pri Močiljarju tovarniki. Res je stala pred mlinom dolga vrsta s sodčki in vrečami otovorjenih konj. Miha in Gregec sta bila tam, stric Ahac in več Prikrajcev se je zbralo tam okrog: celo župan Košuta se je prikazal. Da, on je župan in mora poizvedeti kod in kam. Tovorniki so prijazni ljudje, pripovedujejo, da gredo čez Ribnico na dolensko stran. «Nekaj soli in vina smo naložili, Menda na ne boste ustavili?» se smejejo tovarniki. Košuta pa si viha brke in odkimava. Ne, takšne pravice nima. Kako bi jih tudi ustavljal. Tovorniki so oboroženi in ne poznajo šale.

18. «Kaj ni bi romar?» je zadržela Hriščevka. «Kje le! Oglednik je bil, tak, ki poizveduje, ki hodi od vasi do vasi, malo s strážem, malo s kradežem.» «Toda čigav oglednik?» so hoteli vedeti.

«Čigav?» se je zmračil stric Ahac. «To je treba še premisliti. Saj ni povedal. Tudi da bi šli za njim, nima smisla. Kdo ve, kje je žet!».

Tako je okrog polnoči odšel. «Vsaj nočjo se ne bo nič hudega!» je dejal, ko se je poslavljaj. Če pa res pride strah na obisk, le udarita, fanta, živ je in ga bo prav tako bolelo kot koga drugega!».

Mati in Miha sta prebedela vso noč, v skrbih za usodo vjetro, posebno pa še, ko očeta ni bilo domov.

20. «Pa drugače? Je kaj novic?» Bradati možje so posedli na hlode, si obrisali potna čela in pripovedovali. Težki časi so — in sedaj so začeli zopet govoriti o Turkih. Vse kaže, da bodo kmalu pridivjali. Prikrajci so se prestrašeno spogledali. «To pot se zares pripravljajo, pripoveduje tovarnik, »ves Kras so še preiskali z ogledniki. Tudi mi smo srečali enega. Pol dneva je šel z nami. Še mlad človek je bil in za romarja se je izdajal. No, imel je preveč dobrega konja, in turško orožje. Rekel je, da je romar Čelan...»

«Čelan, Čelan!» je prestrašeno ponovil Gregec. «Turški oglednik!» je zamrmral Miha, toda stric Ahac jima je pokazal, naj raje molčita o nočnem gostu na Hriščevini...